

РОЗДІЛ 6. ОСНОВИ СОРТОЗНАВСТВА

ТЕМА 2. ПОРОДНО-СОРТОВЕ РАЙОНУВАННЯ

Мета:

навчальна

- ознайомитись з породно-сортним районуванням культур

виховна

- сприяти формуванню пізнавального інтересу;

розвиваюча

- розвивати увагу, пам'ять, логічне мислення;
- розвивати самостійність, працелюбність.

План

1. Сортовипробування і сорторайонування.
2. Сорти зерняткових порід.
3. Сорти кісточкових порід.

Література:

1. Плодовые, ягодные культуры и технология их возделывания/
Под редакцией В.И.Якушева – М.: Агропромиздат, 1988. – 543 с.
2. Власюк С.Г., Бондаренко А.О. Садівництво і виноградарство. – К.: Вища школа, 1990. – 374 с.

Тип заняття: повідомлення нового матеріалу.

1. Сортовипробування і сорторайонування

Сорт у плодівництві, як і в інших галузях сільського господарства, має велике виробниче значення. Продуктивність і рентабельність саду значною мірою залежать від набору сортів. За рахунок сорту можна прискорити плодоношення саду, підвищити врожайність, поліпшити якість плодів, продовжити період їх споживання тощо. Щоб ефективно використати сорт як засіб виробництва, необхідно правильно підібрати сортимент для кожної ґрунтово-кліматичної зони. Універсальних, тобто однаково придатних для всіх зон сортів, немає, хоч їх дуже багато. Так, лише сортів яблуні, за повідомленням В. А. Колосникова, відомо понад 20 тисяч. Тому перед тим, як застосувати сорт у виробничих насадженнях, його потрібно спочатку випробувати. Система випробування у нашій країні передбачає чотири етапи: первинне, колекційне, державне і виробниче сортовипробування.

Первинне сортовипробування проводять на спеціальних ділянках у дослідних установах, *колекційне* — також у дослідних установах, але за скороченою програмою, *виробниче* — у садах колгоспів і радгоспів. Останнім часом виробниче і державне сортовипробування проводять паралельно.

Основну роботу з вивчення сортів у конкретних ґрунтово-кліматичних зонах та їх районування здійснює Управління державної комісії по сортовипробуванню і насінництву сільськогосподарських культур, а на Україні — Держкомісія.

На території країни діє мережа сортодільниць, з яких понад 300 плодово-ягідницьких. На них у різних екологічних умовах випробують понад 4200 сортів вітчизняної та зарубіжної селекції 29 плодових і ягідних порід.

На Україні працює понад 40 плодово-ягідницьких і плодово-виноградських сортодільниць. Кожна сортодільниця обслуговує одну або кілька зон, які виділяють у кожній області. Кількість зон в області залежить від різноманітності ґрунтових та кліматичних умов.

На державних сортодільницях сорти випробовують за спеціальною методикою по комплексу господарських і біологічних ознак (зимостійкість,

посухостійкість, імунність, сила росту, особливості плодоношення, урожайність, якість плодів та ін.). Як контроль використовують кращий районований сорт.

За результатами державного сортовипробування кращі порівняно з контролем сорти рекомендують для районування, тобто широкого впровадження у виробництво в даній ґрунтово-кліматичній зоні. Сорти (раніше районовані і ті, що випробовуються), які поступаються перед стандартним сортом (контролем) за певними ознаками, рекомендують зняти з районування і виключити із сортовипробування.

Рекомендації сортодільниць розглядаються на обласних агрономічних нарадах і в республіканській інспектурі по сортовипробуванню сільськогосподарських культур. Районований сортимент переглядають щороку. З районування знімають малоцінні сорти, залишаючи лише високопродуктивні. Так, серед знятих у багатьох областях сортів яблуні і такі поширені, як Боровинка, Донешта, Титівка літня, Антонівка звичайна, Пепінка литовська, Пепін шафранний, Бельфльор китайка, Пармен зимовий золотий, Штетінське червоне, Ренет Баумана та багато інших. Знято з районування деякі сорти інших плодових і ягідних культур.

2. Сорти зерняткових порід.

Сорти яблуні.

Літні сорти яблуні.

Папіровка. Гадають, що цей сорт походить з Прибалтики. Дуже близький до сорту Налив білий, очевидно, вони належать до одного сорто типу. Поширений майже в усіх зонах плодівництва (на Уралі і в Сибіру його вирощують у сланцевій' формі). Найбільш цінною ознакою сорту є раннє досягання плодів. Більш ранні сорти (Весна, Клоуз, Старк Ерліст, Регістані) ще вивчаються. Деревя Папіровки середньорослі, зимостійкі, починають плодоносити на 4—5-й рік, а в 6—7-річному віці дають товарні врожаї. На карликових підщепах дерева починають плодоносити на 1—2 роки раніше, ніж на сильнорослих.

Урожайність сорту залежить від умов вирощування. Плодоношення різко періодичне. Стійкість проти парші середня. Плоди на молодих деревах середнього розміру (90—100 г), але з віком дерев дрібнішають (60—70 г). Смакові якості добрі (3,7—4,0 бали). Достигають на півдні України в другій декаді липня, у більш північних районах—у третій. Плоди придатні для споживання відразу після знімання, зберігати їх можна до 2 тижнів.

Сорт районований на Україні в усіх областях, крім Кримської.

Мелба. Сорт канадської селекції (сіянець сорту Мекінтош від вільного запилення). За короткий час сорт дуже поширився на Україні, в Молдавії, на Північному Кавказі, у середній смузі РРФСР та в інших республіках.

Дерева середні за розмірами з високоокруглою середньої густоти кроною, досить зимостійкі. Плодоносити починають на 4—5-й, а на підщепі М9 — на 3—4-й рік після садіння. Сорт характеризується високою врожайністю, але дорослі дерева плодоносять періодично. Плоди середнього і вищесереднього розміру (100—120 г), зеленувато-жовті з смугастим карміновим рум'янцем, дуже добрі на смак, але сильно уражуються паршею. Знімальна стиглість у Лісостепу УРСР настає в першій декаді серпня. Період споживання — 2—3 тижні. У холодильнику плоди зберігаються до 2 місяців.

На Україні сорт районований в усіх областях, крім Івано-Франківської, Тернопільської і Чернігівської.

Осінні сорти яблуні.

Слава переможцям. Сорт виведений на Мліївській дослідній станції садівництва схрещуванням Папіровки і Мекінтоша. Завдяки високій врожайності, смаковим і товарним якостям плодів дуже поширений і районується у 24 областях України (не районований лише в Івано-Франківській області) та інших республіках країни. Дерева сильнорослі з широкопірамідалльною кроною, зимостійкі. В пору плодоношення вступають на 5-6-й рік, швидко нарощують урожайність і щедро плодоносять. Плоди середнього розміру (120—130 г), довгасто-овальної форми, іноді асиметричні, темно-червоні або смугасті. Знімальна стиглість в умовах Умані

(Черкаська область) настає на початку вересня.

Мекінтош. Сорт походить з Канади. Культивується на Україні, Північному Кавказі, в деяких районах Середньої Азії. Дерева помірної сили росту з округлою кроною, зимостійкі. В пору плодоношення вступають на 6—7-й рік. Урожайність нестала і великою мірою залежить від рівня агротехніки. Плоди досягають неодноразово і сильно осипаються. Плоди середнього розміру (118 г), здебільшого округлі, іноді нерівнобокі, темно-червоні з сизим нальотом, мають високі смакові якості з характерним присмаком. Знімальна стиглість у Лісостепу настає в другій декаді вересня. Плоди зберігаються до лютого, але при тривалому зберіганні втрачають смакові якості. Сорт широко використовується в селекції, і цінні якості його добре успадковуються гібридами.

Районований у Вінницькій, Ворошиловградській, Дніпропетровській, Донецькій, Житомирській, Запорізькій, Київській, Кіровоградській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Сумській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській, Чернігівській областях.

Ренет ландсберзький — сорт, виведений в Німеччині. В нашій країні вирощується у південних областях. Дерева високоврожайні, середньорослі, з округлою, компактною кроною, плодоносять на кільчатках. Зимостійкість сорту низька, дерева нестійкі проти парші і борошнистої роси. У плодоношення вступають на 6—7-й рік і плодоносять щедро, але періодично. Плоди великі (середня маса 140—150 г, деяких—300 г), плоско-округлі, зелені при зніманні, при зберіганні стають жовто-зеленими. На освітленому боці плоди часто мають оранжево-червоний загар. Смакові та товарні якості плодів високі. При нестачі вологи плоди часто бувають недорозвинені, різні за розміром і осипаються. Знімальна стиглість на півдні України настає у другій половині вересня, на півночі — на початку жовтня.

Сорт районований у Дніпропетровській, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Київській, Херсонській та Чернівецькій областях.

Уелсі. Сорт виведений в США, де він найбільш поширений у районах

з холодним кліматом завдяки добрій зимостійкості дерев. У нашій країні вирощується на Україні, Північному Кавказі, в Білорусії, Центральній Чорноземній смузі, республіках Прибалтики. Деревя середніх розмірів, крона у молодих дерев пірамідальна, пізніше—напіврозлога або округла. Плодоношення починається на 5—6-й рік. Деревя дають високі врожаї через рік. Плоди середніх розмірів (127 г), округло-конічної форми, симетричні, але неоднакові за розміром. Основне забарвлення плодів — зеленувато-жовте з червонуватим смугастим рум'янцем, часто по всій поверхні плода. На смак плоди добрі (4,2 бала). Знімальна стиглість залежно від зони вирощування настає в третій декаді серпня — першій декаді вересня (період споживання — жовтень — грудень). Плоди і листя стійкі проти парші.

Сорт районований у Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Київській, Кіровоградській, Львівській, Миколаївській, Полтавській, Сумській, Тернопільській, Хмельницькій, Черкаській, Чернігівській, Житомирській областях.

Зимові сорти яблуні.

Кальвіль сніговий — один з найбільш поширених сортів на Україні, зокрема на Поділлі, яке, очевидно, і є його батьківщиною. Деревя — сильнорослі, з округлою густою кроною, порівняно з іншими зимовими сортами досить зимостійкі, мало уражуються паршею. Плодоносити деревя починають на 7—8-й рік, але плодоносять щедро і майже щороку.

Плоди середнього розміру (115 г), але на старих деревах при високих врожаях дрібні. Форма плода округло-конічна, забарвлення біло-жовте, іноді з незначним рожевим загаром на сонячному боці. Смак плодів відмінний (4,8 бала), але в процесі зберігання швидко погіршується, тому споживати їх треба в перші 2—3 місяці після знімання, хоч зберігатися вони можуть до лютого.

В Україні районований в усіх областях, крім Закарпатської та Кримської.

Джонатан. Сорт виведений в США. Поширений на Україні,

Північному Кавказі, у Молдавії та інших південних районах. Серед зимової групи на Україні сорт Джонатан є одним з основних. Дорослі дерева середнього розміру, з плоско-округлою, густою кроною, малозимостійкі, сильно уражуються борошнистою росою. У плодоношення вступають на 4—5-й рік. Щодо урожайності, то дані різних господарств свідчать про те, що сорт не дуже високоврожайний, особливо в умовах недостатнього зволоження. Високі врожаї сорту Джонатан збирають на родючих, легких, достатньо зволжених ґрунтах. Знімальна стиглість плодів настає в умовах Поділля в кінці вересня.

Плоди невеликі (середня маса 90 г), правильної округлоконічної форми, яскраво-червоного забарвлення, винно-солодкі на смак з характерним ароматом. Споживча стиглість настає в середині листопада, плоди зберігаються до квітня і довше. При зберіганні на них часто з'являються чорні плями—джонатанова плямистість.

Районований в усіх областях, крім Житомирської, Кримської, Миколаївської, Сумської, Чернігівської і Полтавської.

Ренет Симиценка. Сорт вітчизняного походження, поширений на Україні, Північному Кавказі, у Закавказзі, республіках Середньої Азії. Характеризується високою врожайністю і смаковими якостями плодів, які довго зберігаються. Проте сорт незимостійкий і дуже уражується паршею. Деревач починають плодоносити на 5—6-й рік, а на 8-й уже дають товарні врожаї. Молоді дерева плодоносять щороку, а з віком—періодично. Врожайність дерев висока. На півдні України урожай знімають наприкінці вересня, на решті території — в першій декаді жовтня. Зберігаються плоди до квітня—травня, але на цей період втрачають смак. Плоди на молодих деревах великі—150—180 г, на старих—120—130 г, округло-конічні, зелені з добре вираженими підшкірними білими крапками. Смак плодів відмінний (4,5—5 балів).

Голден Делішес. Сорт походить із США. Завдяки своїм цінним якостям швидко поширився у багатьох країнах світу і особливо в Західній Європі. На

Україні уже районований. Дерева зимостійкі, невеликі за розмірами з округлою, густою кроною. У помологічному саду Уманського сільськогосподарського Інституту перший незначний урожай зібрали на 5-й рік після посадки, а перещеплені цим сортом 8-річні дерева яблуні заплодоносили на 4-й рік. Середня врожайність за всі роки плодоношення становила 204 ц/га. Плоди середнього розміру (110—120 г), довгасто-конічної форми, золотисто-жовті. Смак плодів великою мірою залежить від погодних умов і зони вирощування. Гол-ден Делішес має тривалий вегетаційний період, тому не треба спішити із зніманням плодів, особливо в зонах, де для цього сорту обмежена тривалість вегетаційного періоду. Знімати плоди потрібно не раніше жовтня. Зберігаються плоди до травня, мало втрачаючи смак, але в'януть.

Сорт районований у Вінницькій, Донецькій, Закарпатській, Запорізькій, Кримській, Миколаївській, Херсонській та Чернівецькій областях.

Делішес є сортом, який дав багато стійких брунькових варіацій-мутантів з більш інтенсивним забарвленням плодів. Серед мутантів найбільш поширений Старкінг, Річард делішес, Роял ред делішес та ін. Старкінг в свою чергу дав багато спурових мутантів — Старкрімсон, Велспур, Морспур, Хардіспур, Редспур, Вайнеспур, Старкспур ред делішес та ін. Всі названі мутанти мало розрізняються формою крони, листям, плодами. Дослідні дані свідчать, що мутанти Делішеса певною мірою перспективні для півдня України.

Сорти груші.

Літні сорти груші.

Улюблена Клаппа. Сорт виведений в США Т. Клаппом (сіянець Красуні лісової). У нашій країні поширений у південній зоні плодівництва. На Україні є основним літнім сортом груші. В умовах країни дерева практично зимостійкі, мають великі розміри, утворюють широкопірамідальну, нещільну крону. Плодоносити починають на 6—8-й рік, врожайність висока без різкої періодичності. На Кіровоградській сорто-

дільниці врожайність 30-річних дерев в середньому за 4 роки становила 398 ц/га. Плоди великі (середня маса 155 г), грушовидної форми, жовтувато-зелені з червоним розмитим рум'янцем. М'якоть ніжна, соковита, дуже добра на смак. В умовах Умані плоди досягають у середині серпня. Зберігаються недовго—8—10 днів. Сорт стійкий проти парші.

Сорт районований в усіх областях України.

Бере Жіффар. Сорт французького походження (випадковий сіянець). Вирощується на Україні, у Молдавії, на Північному Кавказі, у республіках Середньої Азії. Дерева невеликих розмірів з розлого-пониклою рідкою кроною і тонкими гілочками. Зимостійкість середня. В плодоношення вступають на 6—8-й рік. Урожайність помірна. Пояснюється це, очевидно, тим, що дерева невеликі, а висаджують їх з такою самою площею живлення, як і сильнорослі сорти. Урожайність на Немирівській сортодільниці в середньому за 6 років становила 108 ц/га. Плоди дрібні (середня маса 78 г), грушовидної форми, вирівняні, жовто-зелені з червоно-оранжевим розмитим рум'янцем, добрі на смак. Знімальна стиглість в умовах Вінниці настає наприкінці липня, зберігаються недовго — протягом 4—5 днів.

Сорт районований у Вінницькій, Волинській, Ворошиловградській, Донецькій, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Кримській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Ровенській, Тернопільській, Херсонській, Хмельницькій, Чернівецькій областях.

Вільямс. Старовинний англійський сорт. У нашій країні поширений на півдні України, Північному Кавказі та в інших південних зонах садівництва. Дерева малозимостійкі, середніх розмірів з вузькопірамідальною, рідкою кроною. Плодоносити починають на 5—6-й рік. Сорт урожайний, але значно поступається перед сортом Улюблена Клаппа. Урожайність 30-річних дерев в середньому за 4 роки на Кіровоградській сортодільниці становила ' 214, а сорту Улюблена Клаппа — 353 ц/га. Плодоносять дерева майже щороку. Плоди великі (150—180 г), грушовидні, горбкуваті, жовті з сірими крапками. М'якоть соковита, ніжна, кисло-солодка на смак з мускатним ароматом.

Знімають плоди на півдні України у другій декаді серпня. Зберігаються плоди протягом 2—3 тижнів, у холодильнику — 2—3 місяців. Сорт стійкий проти парші.

У сорту виникла мутація Вільямс руж Дельбара (Червоний Вільямс) з червоно-карміновим забарвленням плодів.

Сорт районований у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Донецькій, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Кіровоградській, Кримській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Тернопільській, Херсонській, Хмельницькій, Чернігівській областях України.

Осінні сорти груші.

Лісова красуня. Сорт бельгійського походження (випадковий сіянець). У нашій країні є одним з поширених західноєвропейських сортів. Цінується насамперед за відмінні смакові якості плодів. Дерева практично зимостійкі, невимогливі до ґрунтів, утворюють велику широкопірамідальну густу крону. Плодоносити починають на 6—8-й рік, плодоносять щороку, врожайність висока. Плоди округло-яйцевидної форми, великі (середня маса 120 г), у молодому віці дерев досягають 300 г і більше, золотисто-жовтуваті з красивим рум'янцем на сонячному боці. М'якоть соковита, масляниста. Залежно від зони вирощування плоди досягають протягом першої половини вересня, зберігаються протягом місяця за умови завчасного збирання (за 8—10 днів до повної стиглості). Листя і плоди дуже уражуються паршею.

Сорт районований у Вінницькій, Ворошиловградській, Дніпропетровській, Донецькій, Закарпатській, Запорізькій, Київській, Кіровоградській, Одеській, Полтавській, Ровенській, Сумській, Херсонській, Черкаській, Чернігівській областях УРСР.

Бере Боск. Французький сорт (випадковий сіянець). У нашій країні вирощується на півдні України, в Молдавії, на Північному Кавказі, у республіках Середньої Азії. Є одним з кращих осінніх сортів. Дерева середніх розмірів з широкопірамідальною, рідкою кроною, часто пошкоджуються морозами. Добре росте на родючих ґрунтах, де багато тепла, вологи. Пло-

доносять дерева на 6—7-й рік і у сприятливих ґрунтово-кліматичних умовах досить високоврожайні. Плоди великі (180—200 г), правильної видовженої грушовидної форми, з шорсткою шкіркою, яка при повній стиглості набуває золотисто-іржавого забарвлення, м'якоть без камінців, соковита, з приємним присмаком і високими десертними якостями. Залежно від зони вирощування плоди досягають у другій-третьій декаді вересня і зберігаються протягом місяця і довше, а в холодильнику — до лютого.

Сорт стійкий проти парші.

Сорт районований у Вінницькій, Дніпропетровській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Кіровоградській, Кримській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Тернопільській, Херсонській, Хмельницькій та Чернівецькій областях.

Маріанна. Бельгійський сорт, поширений у плодкових зонах Лісостепу та центрального і західного Степу. Дорослі дерева середнього розміру з пірамідальною кронаю, зимостійкість їх середня. Плодоносити починають на 7—8-й рік, плодоносять регулярно, врожайність висока. На Могилів-Подільській сортодільниці врожайність в середньому за 3 роки становила 240 ц/га. Плоди видовжено-грушовидної форми, середнього розміру (100—120 г), коричневі з суцільною іржавою сіткою. М'якоть ніжна, соковита, терпкувата, досить добра на смак. Досягають плоди на Поділлі в першій декаді вересня, зберігаються протягом місяця і довше.

Сорт стійкий проти парші.

Сорт районований у Вінницькій, Волинській, Івано-Франківській, Львівській, Рівенській, Дніпропетровській, Донецькій, Житомирській, Запорізькій, Кіровоградській, Сумській, Тернопільській, Хмельницькій, Чернігівській областях.

Зимові сорти груші.

Кюре. Сорт походить із Франції (випадковий сіянець) і є одним з основних зимових сортів у південних районах нашої країни. На Україні частіше всього трапляється у південних областях, на Закарпатті,

Наддністрянщині. Деревя маловимогливі до ґрунтів, серед групи зимових сортів порівняно зимостійкі, мають великі розміри з обернено-пірамідальною кроною. Плодоносять на 7—8-й рік щороку, врожайність висока. Плоди великі (175—200 г, окремі—500 г), видовжено-грушовидної форми, часто нерівнобокі, при повній стиглості жовтуваті з ледве помітним рум'янцем. Смак плодів великою мірою залежить від умов вирощування та погодних умов року — може бути від задовільного до відмінного. На Поділлі плоди досягають у першій декаді жовтня і зберігаються до січня, а в холодильниках — до весни.

Деревя сорту Кюре добре сумісні з айвою і застосовуються як проміжна вставка при вирощуванні несумісних з айвою сортів груші.

Сорт стійкий проти парші.

Сорт районований в усіх областях України, крім Ворошиловградської, Житомирської, Київської, Сумської, Тернопільської і Чернігівської.

Бере Арданпон. Сорт бельгійської селекції (сіянець невідомого сорту). В нашій країні поширений на півдні України, в Молдавії, на Північному Кавказі, в республіках Середньої Азії. Деревя середніх розмірів з широкопірамідальною, густою кроною, досить вимогливі до тепла, ґрунту і вологи. Плодоносити починають на 8—9-й рік, а на айві—на 3—4 роки раніше. Урожайність значною мірою залежить від умов вирощування і часто досягає 400—450 ц/га (Кіровоградська і Джанкойська сортодільниці). Плоди великі (середня маса 180—250 г) особливо на деревах, щеплених на айві, грушовидної форми, ребристі, горбкуваті, нерівномірні, при досяганні світло-жовті з незначним рум'янцем на сонячному боці. Вирощені в сприятливих умовах плоди ніжні, соковиті, кисло-солодкі на смак з приємною терпкістю. На півдні України знімальна стиглість настає наприкінці вересня — на початку жовтня, споживча — в листопаді. Зберігаються плоди до січня, в холодильнику — до березня.

Деревя добре сумісні з підщепою айва. Сорт нестійкий проти парші.

Сорт районований у Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій,

Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Кримській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській областях.

Деканка зимова. Сорт походить з Бельгії. Є одним з кращих зимових сортів, але дуже вимогливий до умов вирощування. У нашій країні вирощується у південних і південно-західних областях України. Деревя середньорослі з широкопірамідальною або округлою, густою кроною. На півдні України майже не пошкоджується морозами. У плодоношення вступають на 6—8-й рік, на айві—на 2—3 роки раніше. За сприятливих умов урожайність висока (на Джанкойській сортодільниці середня 352 ц/га), а здебільшого помірна. Плоди великі, особливо на карликових деревах (маса 300—400 г, окремих 800 г), овально-округлої форми, при досяганні зеленувато-жовті з незначним загаром. М'якоть ніжна, соковита, ароматна, солодка. У Криму плоди досягають наприкінці вересня, на Поділлі — на 10—15 днів пізніше. Споживча стиглість настає в січні. Зберігаються до березня, а в холодильниках — до травня. Сорт нестійкий проти парші.

Сорт районований у Вінницькій, Дніпропетровській, Закарпатській, Запорізькій, Кримській, Миколаївській, Одеській, Херсонській, Хмельницькій, Чернівецькій областях.

Олів'є де Серр. Сорт французького походження. У нашій країні його вирощують у південних областях України, на Кавказі, в республіках Середньої Азії, де він і районований. Дуже, вимогливий до тепла, ґрунту, вологи. Саме тому не має великого поширення, хоч плоди його характеризуються високими смаковими якостями і тривалим зберіганням. Деревя невеликі за розмірами з широкопірамідальною густою кроною. На півдні не пошкоджуються морозами. У плодоношення вступають на 6—8-й рік, на айві—на 2—3 роки раніше. Урожайність помірна. Плоди середніх розмірів (120—150 г), на карликових деревах великі — маса досягає 300 г, яблукоподібної форми, горбкуваті, при досяганні зеленувато-жовті, іноді з слабким загаром на сонячному боці, непривабливі на вигляд. М'якоть соковита, масляни-

ста, з приємним ароматом, дуже добра на смак. На півдні України плоди до-стигають у першій декаді жовтня, зберігаються до березня, а в холодильни-ках — протягом 8 місяців. Сорт стійкий проти парші.

Сорт районований у Запорізькій, Кримській, Одеській, Тернопільській, Херсонській, Хмельницькій, Чернігівській областях України.

3. Сорти кісточкових культур.

Вишня. Подбельська. Середньоранній сорт невідомого походження. Поширений по всій Україні. Зимостійкість дерев невисока. Сорт практично самобезплідний. Деревя сильнорослі з кулястою кроною і великим листям. Плодоносити починають на 4—5-й рік. Плодоносять дерева щороку, але вро-жайність не завжди висока (особливо в перші роки плодоношення). Плоди кулястої форми, великі (середня маса 4,2 г), при досяганні темно-червоні, кисло-солодкі на смак. Сік інтенсивно

забарвлений. Достигають плоди неодноразово — на початку липня (в умовах Поділля). Використовуються свіжими і для виготовлення високоякісного варення.

Сорт районований в усіх областях, крім Житомирської, Сумської та Чернігівської.

Чорнокорка. Ранній сорт народної селекції. Поширений переважно в лісостеповій і степовій зонах України. Дорослі дерева середньорослі, стійкі проти морозів з кулястою, плакучою, малооблиштеною кроною. Плодоноси-ти дерева починають на 4—5-й рік і плодоносять регулярно. Середня вро-жайність за 10 років на Немирівській сортодільниці становила 82 ц/га. Плоди вищесереднього розміру (середня маса 4 г), темно-червоні, майже чорні, досить кислі на смак. Сік забарвлений. Плоди є цінною сировиною для технічної переробки. Достигають наприкінці червня.

Сорт районований у Вінницькій, Ворошиловградській, Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Кіровоградській, Одеській, Хмельницькій, Чернівецькій областях.

Мелітопольська десертна. Сорт селекції Українського науково-дослідного інституту зрошуваного садівництва (сіянець гібрида вишні і черешні Гортензія). Дерева великих розмірів з високо-округлою, середньої загущеності кроною. Листя велике. Плодоносити починають на 4—5-й рік, але високу врожайність мають на 10—12-й рік. Плоди великі (середня маса 5,4 г), червоні, кисло-солодкі. Достигають в умовах Умані у першій декаді липня. Плоди споживають у свіжому вигляді.

Сорт районований у Вінницькій, Запорізькій, Одеській, Хмельницькій, Черкаській і Чернівецькій областях.

Слива. Ганна Шпет. Сорт виведений у Німеччині і поширений у багатьох країнах. За останні 35—40 років значно поширився у нашій країні. Дерева середньорослі з округло-пірамідальною кроною, малозимостійкі. У плодоношення вступають на 4—6-й рік. 10—15-річні дерева формують по 80—120 кг плодів. Плоди вищесереднього розміру (середня маса 26—28, деяких—45 г), червонувато-фіолетові, мають добрий десертний смак. Смакові якості щороку неоднакові. В умовах Поділля плоди достигають в середині вересня, тримаються на дереві добре.

Сорт районований в усіх областях України.

Ренклод Альтана. Один з найбільш поширених сортів. Виведений в Чехословаччині. Поширений майже в усіх південних зонах плодівництва, зокрема на Україні.

Дерева середньорослі з кулястою кроною, середньозимостійкі. В окремі роки значно уражуються клястероспоріозом. Позитивно реагують на омолоджування. Деревина дуже крихка, і гілки під дією маси врожаю часто обламуються (необхідне чаталування). Значний урожай дерева дають на 5—6-й рік. Ренклод Альтана—один з найурожайніших сортів. На Немирівській сортодільниці з одного дерева щороку протягом 12 років збирали в середньому по 60 кг плодів (167 ц/га). Плоди кулястої форми, буро-червоні, великі (середня маса 34 г, окремих досягає 60 г), приємні на смак. Кісточка мала і легко відділяється від м'якоті. Плоди використовують у свіжому

вигляді і для технічної переробки. У Лісостепу досягають наприкінці серпня, при досяганні дуже опадають.

Сорт районований в усіх областях України, крім Чернігівської та Сумської.

Угорка італійська. Походить з Південної Європи, очевидно, з Італії. У нашій країні поширена на Україні, в Молдавії, на Кавказі, в республіках Середньої Азії. На Україні найбільш поширена на Поділлі.

Дерева середньорослі, порівняно зимостійкі, міцні з плоско-округлою кроною. Плодоносити починають на 5—6-й рік. Урожайність помірна. Плоди вищесереднього розміру (середня маса 25—28 г, з молодих дерев досягає 40г), овальної форми, темно-сині. Кісточка легко відділяється від м'якоті. Плоди добре тримаються па дереві. Смакові якості загалом добрі, але великою мірою залежать від погодних умов року. Вони є цінною сировиною для виготовлення високоякісного чорносливу.

Сорт районований у всіх областях України, крім Ворошиловградської, Сумської, Харківської та Чернігівської.

Угорка ажанська. Батьківщиною сорту є Франція. У нашій країні вирощують у Молдавії, на Північному Кавказі, Кубані, у республіках Середньої Азії. Сорт досить поширений на Україні, зокрема в південних областях та на Закарпатті. Дерева сильнорослі, середньозимостійкі з широко-округлою, густою кроною. Листки не уражуються ніякими, крім клястеро-споріозу, грибними хворобами. Дерева вступають у плодоношення на 4—5-й рік, врожайність висока. На Дніпропетровській сортодільниці в умовах зрошення на 6-й рік після садіння вона становила 140 ц/га. Плоди середнього розміру (середня маса 22 г), темно-сині, добрі на смак. Кісточка не завжди легко відокремлюється від м'якоті. З плодів виготовляють якісний чорнослив та інші види продукції. У Лісостепу знімальна стиглість настає наприкінці серпня — на початку вересня. У фазі знімальної стиглості плоди добре тримаються на дереві.

Сорт районований у Вінницькій, Ворошиловградській,

Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Кіровоградській, Кримській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Харківській, Херсонській областях.

Алича.

Піонерка. Виведений у Державному Нікітському ботанічному саду відбором із сіянців місцевих форм. Дерева вище середнього розміру з плоско-округлою густою кроною. Зимостійкість середня. Плодоносити починають на 3—4-й рік. Урожайність висока— 40—60 кг з дерева (досягає 300 кг). Плоди великі (середня маса 20—25 г; деяких—35 г), округло-яйцевидної форми, пурпурно-червоні з великими світлими крапками. М'якоть щільна, кисло-солодка на смак. На півдні України плоди досягають в середині липня, на Південному березі Криму— на 2 тижні раніше.

Сорт районований у Донецькій, Закарпатській, Запорізькій, Кримській, Миколаївській, Хмельницькій і Чернівецькій областях УРСР.

Десертна. Сорт виведений у Державному Нікітському ботанічному саду схрещуванням сливи Бербанк з місцевим сортом аличі Таврійська. Сорт високоврожайний, має великі і привабливі плоди. Плоди характеризуються лежкістю, транспортабельністю, добрими столовими і відмінними консервними якостями. Дерева середніх розмірів з плоско-округлою широкорозлогою кроною. Плодоносити починають дуже рано (на 2—3-й рік).

Плодоносять регулярно. Плоди великі (25—30 г), округло-овальної форми, темно-пурпурові, кислувато-солодкі на смак з приємним ароматом. На півдні України досягають у другій декаді серпня і можуть зберігатися протягом 2—3 тижнів.

Сорт районований у Донецькій, Запорізькій, Кримській, Одеській і Херсонській областях.

Черешня. Франціс. Вважають, що цей середньопізній сорт походить з Чехословаччини. Поширений на півдні України, Північному Кавказі, в Молдавії, республіках Середньої Азії. Дерева досить сильнорослі з високопірамідальною негустою кроною. Зимостійкість низька. Плодоносити починають на 4—5-й рік, врожайність висока. Плоди великі (середня маса 5,8

г), янтарно-жовті з майже суцільним густим рум'янцем. М'якоть щільна, соковита, з високими смаковими якостями. Плоди добре транспортуються, придатні для споживання у свіжому вигляді і для переробки. В умовах Поділля плоди досягають у третій декаді червня.

Сорт районований у Вінницькій, Дніпропетровській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Кіровоградській, Кримській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Тернопільській, Хмельницькій, Чернівецькій областях.

Валерій Чкалов. Ранній сорт, виведений у Центральній генетичній лабораторії ім. І. В. Мічуріна (сіянець сорту Рожева). Деревя сильнорослі з ши-рокопірамідальною кроною, середньозимостійкі в умовах Лісостепу, урожайні. У плодоношення вступають на 5—6-й рік. Плоди великі (5—7 г), темно-червоні, м'якоть напівхрящувата, добра на смак. В умовах Поділля досягають в середині серпня.

Сорт районований у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Закарпатській, Кіровоградській, Хмельницькій, Харківській, Чернівецькій областях України.

Мелітопольська чорна. Сорт виведений в Українському науково-дослідному Інституті зрошуваного садівництва (сіянець черешні Французька чорна). Деревя сильнорослі з широкоокруглою дещо плоскою кроною, на півдні України зимостійкі. Починають плодоносити на 5—6-й рік. Урожайність висока. Плоди великі, майже чорні. М'якоть щільна, хрящувата, соковита, приємна на смак. Плоди використовують у свіжому вигляді і для технічної переробки. В умовах Умані досягають у третій декаді червня.

Сорт районований у Вінницькій, Дніпропетровській, Кіровоградській, Запорізькій, Кримській, Одеській, Хмельницькій, Чернівецькій і Черкаській областях.

Абрикос. Червонощокий. Стародавній сорт невідомого походження. Поширений у південній зоні плодівництва, зокрема на півдні України. Має ряд мутантів, які різняться біологічними особливостями. Деревя

середньорослі з округлою розгалуженою рідкою кроною. У степових районах республіки досить зимостійкі. Плодоносити починають на 3—4-й рік. Урожайність висока. Плоди великі (середня маса 50 г), округлої форми, дещо стиснуті з боків, бархатисті, золотисто-оранжеві з рум'янцем, добрі на смак. На півдні України досягають у першій половині липня. Зняті в технічній стиглості, плоди зберігаються до 10 днів.

Сорт районований у Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Кіровоградській, Кримській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Тернопільській, Хмельницькій, Чернівецькій областях.

Нікітський. Виділений у Державному Нікітському ботанічному саду із клонів Червонощогого. Характеризується більш раннім (на 2—3 дні) досяганням і вищими товарними якість плодів. Плоди досягають нерівномірно і часто осипаються, тому треба правильно визначати строки їх знімання, а в любительських садах збирати в 2—3 прийоми. Плоди мають високі смакові якості і використовуються переважно для споживання у свіжому вигляді. Сорт районований у Вінницькій, Дніпропетровській, Запорізькій, Івано-Франківській, Кримській, Миколаївській, Одеській, Тернопільській, Херсонській, Хмельницькій, Чернівецькій областях.

Ананасний цюрупинський. Сорт середнього строку досягання, відібраний з місцевих сіянців у районі міста Цюрупинська. Дерева порівняно зимостійкі, врожайні. Середня врожайність за 5 років у Нікітському ботанічному саду становила 48 кг плодів з дерева. Плоди середнього розміру (середня маса 40 г), неправильної форми, горбкуваті, світло-жовті, ароматні, кисло-солодкі на смак. У Криму досягають у другій половині липня.

Сорт районований у Запорізькій, Вінницькій, Кримській та Хмельницькій областях.

Персик. Київський ранній. Сорт виведений в Українському науково-дослідному інституті садівництва (сіянець Кащенко 208хГрос Міньон). Дерева середньорослі з широко-пірамідалльною рідкою кроною, зимостійкі,

невимогливі до умов вирощування, високоврожайні. Плодоносити починають на 3-й рік, а на 4-й—настає товарне плодоношення. Плоди середніх розмірів (70—100 г), округло-видовжені, з дзьобиком на верхівці, слабоопушені, світло-жовті з яскравим рум'янцем на освітленому боці. М'якоть соковита, дещо волокниста, кисло-солодка, приємна на смак. На півдні України плоди досягають у середині липня. Сорт районований у Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Київській, Кіровоградській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Херсонській, Хмельницькій, Чернівецькій областях.

Сочний. Ранньостиглий столовий сорт, виведений у Державному Нікітському ботанічному саду. Дерева сильнорослі а розширеною кроною, на півдні України зимостійкі, середньо-врожайні. Плоди вище середнього розміру (100— 120 г), кулястої форми, зелено-кремові з розмитим карміновим рум'янцем, опушені. М'якоть дуже соковита, волокниста, ароматна, добра на смак. На півдні України плоди досягають наприкінці липня—на початку серпня.

Сорт районований у Дніпропетровській, Вінницькій, Кримській, Одеській, Запорізькій та Чернівецькій областях.

Контрольні питання

1. Які вимоги ставлять до сортів, які вирощують в інтенсивних садах?
2. Що вивчає сортознавство?
3. Властивості, які визначають вірну оцінку сорту.
4. Основні принципи районування сортів.
5. Характеристика основних сортів плодових порід, районованих в нашій зоні.
6. Спурові сорти яблуні, слаборослі сорти груші.

